ZAPISKI NUMIZMATYCZNE

PISMO POŚWIĘCONE NUMIZMATYCE I SFRAGISTYCE.

WYDAWANE I REDAGOWANE

przez

MIECZYSŁAWA KURNATOWSKIEGO.

Nr. 7. | Kraków, Styczeń 1886. | Rocznik III.

„Zapiski Numizmatyczne“ wraz z dwoma tablicami i dodatkiem Cennika monet i medali wydawanego od r. 1882 wychodzą w Styczniu, Kwietniu, Lipcu i Październiku. — **Warunki prenumeraty**: rocznie wraz z przesyłką pocztową: w *Państwie austryackiem* 4 złr.; w *Niemczech* 8 mark; w *Rossyi* 4 ruble; we *Francyi* i innych krajach 10 franków.
Administracya i Redakcya: Kraków, rynek Nr. 17.

Historya medali i monet polskich

bitych za panowania Jego Kr. Mości Stanisława Augusta

przez Antoniego Schroedera

(dokończenie)

Opis monet III-ej Epoki.

ZŁOTO. — I. Suwereny albo Stanisławd'ory.

(pierwszej nazwy używali patryoci, drugiej rojaliści).

S. G. Ta sama jak na 8-mio groszówkach czyli 2 złotych drugiej epoki. S. O. Dwie tarcze ukoronowane, skośnie ku sobie pochylone. sformowane z dwóch palmowych gałązek. Na prawej tarczy orzeł polski, na lewej pogoń litewska a pod niemi na dole Ciołek Poniatowskich. Pomiędzy skrzyżowanemi gałązkami palmowemi na dole w wianeczku z kwiatów 3 (3 dukaty). Napis w otoku zaczyna się z prawej strony u dołu i jest przedzielony nad koroną liczbą lat. *Aureus 1794 Poloniae.* Sr. l. c. 1 l.

II. Półsuwerena czyli Półstanisławd'ora.

S. G. Głowa króla w profilu w lewo z diademem, włosy własne, w tyle związane i niewymuszenie spadające lokami na szyję. Napis w otoku: *Stanislaus Aug: d. g. rex pol: m. d. l.* S. O. Zupełnie jak na poprzedzającym, pomiędzy końcami gałązek palmowych $1^1/_2$ ($1^1/_2$ dukata).

Nr. 3. Polska stopa mennicza z 14-go Czerwca 1794.

Wyszczególnienie gatunku pieniędzy polskich		Na surową markę kolońską idzie: sztuk	ułamek	Zawartość złota: karaty	greny	Zawartość srebra: łóty	greny	Na czystą markę kolońską idzie: sztuk	ułamek	Cena jednej sztuki: złote	grosze	szelągi	Wypada zatem z czystej marki: złote	grosze	szelągi	Stosunek między srebrem i złotem: marki	łóty	grany
Złoto:	Stanisławdory	18	206/283	20	—	—	—	22	206/283	54	—	—	1227	9	189/283			
	1/2 Stanisławdory	37	249/283	20	—	—	—	45	129/283	27	—	—	1227	9	189/283			
	Czerwone złote	67	—	23	7	—	—	68	52/283	18	—	—	1227	9	189/283			
Srebro:	Talary	9	131/192	—	—	11	—	14	1/12	6	—	—	84	15	—	14	8	7
	2 złote	25	11/128	—	—	9	9	42	1/4	2	—	—	84	15	—	„	„	„
	Złoty	43	61/144	—	—	8	4	84	1/2	1	—	—	84	15	—	„	„	„
	10 groszy	94	35/192	—	—	5	17	253	1/2	—	10	—	84	15	—	„	„	„
	6 groszy	147	21/32	—	—	3	9	675	—	—	6	—	135	—	—	—	—	—

Dodatek do stopy menniczej	Zaprawienie: w surowej marce mniej: grany	zawartość próby z tygla: łóty	grany	Remedyum na śrócie: na 100	zatem wypada na: Sztuki		Remedyum na ziarnie: w surowej mar.: grany	zawartość wybitej sztuki: łóty	grany	Remedyum na śrócie na funt: sztuki
Przy talarach	1/2	10	17 1/2	1/4	400	401	1/2	10	17 1/2	—
„ 2 złotym	1	9	8	1/3	300	301	1/2	9	8 1/2	—
„ 1 „	1	8	8	1/2	200	201	1/2	8	3 1/2	—
„ 10 grosz.	2	5	15	1 1/2	200	203	1/2	5	16 1/2	—
„ 6 „	2	3	7	3	100	103	1	3	8	—
Miedź: Przy 3 i 1 groszach	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Przy 1/2 grosz.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6
„ 1/3 „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8

Stopa mennicza miedzi

Wyszczególnienie gatunków	kolonski funt: sztuki	wartość jednej sztuki: grosze	szelągi	jeden funt: złote
Trzygroszówki	40	3	—	4
Grosze	120	1	—	4
Półgrosze	240	—	1 1/2	4
1/3 grosza	360	—	1	4

Uwagi

Jeżeli remedium użyte

	przy śrócie i ziarnie to czysta marka daje: złote	grosze	szelągi	przy ziarnie samem to czysta marka daje: złote	grosze	szelągi	przy śrócie samym to czysta marka wynosi: złote	grosze	szelągi
Przy talarach	84	27	2 191/880	84	21	1 9/44	84	21	1 1/80
„ 2 złot.	85	—	2 223/380	84	22	1 9/38	84	23	1 7/20
„ 1 złotym	85	6	2 531/740	84	23	1 205/296	84	27	2 1/40
„ 10 grosz.	86	4	2 2621/4280	84	26	1 115/214	85	23	3/40
„ 6 „	141	5	2 5/14	137	4	6/7	139	1	1 1/2

Remedya owe nie służyły nigdy za normę.

Stosunek srebra do miedzi jest 1 do 42 1/4.

SREBRO. — I. Talary, 24 dobre grosze albo 6 złotych polskich.

S. G. Głowa króla bez diademu i prawie zupełnie taka jak na monetach srebrnych z drugiej epoki. Napis w otoku: *Stanislaus Augustus d. g. rex polon. m. d. lit.:* S. O. Tarcza taka sama jak na poprzednich talarach bez liter M. V., a na miejscu takowych liczba wartości *6 zł.* (6 złotych) krzyżem orderowym rozdzielona. Napis w otoku: *14$^1/_2$ ex marca pur: coloniens: 1794.* Kant skośnie karbowany.

II. $^1/_3$ Talara. 8 groszy czyli 2 złote polskie.

S. G. Zupełnie podobna do 8 groszówek czyli dwu złotówek drugiej epoki. S. O. Także podobna do wyżej wzmiankowanych dwuzłotówek, tylko tutaj zamiast liter mincarza *E. B.* są litery M. V. (Moneta Varsaviensis) i napis w otoku: *42$^1/_2$ ex marca pura colon:* Rok przedzielony tarczą *1794.* Kant skośnie karbowany.

III. $^1/_6$ Talara. 4 dobre grosze albo I złoty polski.

S. G. Także zupełnie podobna do złotówek drugiej epoki. S. O. Również taka sama, tylko napis w otoku: *84$^1/_2$ ex marca pura colon:* i tarczą przedzielony rok 1794. Kant skośnie karbowany.

IV. Moneta bilonowa czyli zdawkowa. Sześć polskich groszy miedź.

S. G. Z herbem zupełnie podobnym do wyżej opisanych 10 groszówek i napisem w otoku: *Stanislaus Augustus.* S. O. * 6 * | Groszy | 1794 w trzech wierszach. Śred. 8—9 l.

OMYŁKOWE MONETY.

Uwaga:

Pomiędzy monetami trzeciej epoki zdarzają się monety z bardzo błędnymi napisami z powodu nieuwagi rytownika lub też niedbalstwa odbijającego. I tak Jan Meglin wybił dnia 9 Lutego 1795 partyą dwuzłotówek wynoszącą 1833 talarów stęplem poprzedniego roku lepszej stopy menniczej z napisem w otoku: *41$^3/_4$ ex marca pura colon:* zamiast wybić takowe stęplem gorszej stopy menniczej z napisem *42$^1/_4$ ex marca pura colon:* Przez tę zamianę stępli wewnętrzna wartość tych monet jest fałszywie jako lepsza podana, a mianowicie o jeden złoty polski na markę czyli w każdej dwuzłotówce o $2^{22}/_{167}$ szelągów. Te omyłkowe monety można przez to odróżnić, że takowe, fałszywą liczbę 41$^3/_4$ mają i kant karbowany od prawej do lewej strony, gdy na poprzednich był on karbowany w listki. Znajdują się także monety, przy których zupełnie przeciwna zdarza się pomyłka, a takowe można potem poznać, że mają brzeg listkowaty i napis z liczbą 42$^1/_4$, która przy takim brzegu 41$^3/_4$ być powinna. Z tych dwóch mylnych gatunków monet nawet nie puszczono ani połowy w obieg, gdyż zaraz po spostrzeżeniu błędu pozostały jeszcze zapas przetopiony został. Toż samo stało się dnia 13 marca tegoż roku ze złotówkami, które z powodu wyżej wzmiankowanej nieuwagi starymi stęplami z liczbą 83$^1/_2$ zamiast 84$^1/_2$ wybite zostały. Z monety zdawkowej znajdują się także pomyłki w napisach na sześciogroszówkach, na których na S. G. w *Augustus* brakuje litery *S* a zatem *Augutus* zamiast Augustus napisano.

Ogólny obrachunek monet, które w król. polskiej mennicy w Warszawie od roku 1766 do 9-go Stycznia 1796 wybite zostały.

A) Podług stopy menniczej od 1766 do Grudnia 178 Czysta Marka kolońska po 80 polskich złotych.

ZŁOTO

Gatunek	Ilość	Brutto				Zawartość		Czyste złoto				Wartość	
	sztuk	marki	łóty	grany	67	karaty	greny	marki	łóty	grany	67	Pol. złote	grosze
Dukaty à 16¾	104,947	1584	1	45/67		23	7	1,556	9	11	38	1,757,862	7½
„ á 18	1188											21,384	—
Summa . .	106,135	1584	1	45/67		23	7	1,556	9	11	38	1,779,246	7½
B) Podług stopy menniczej od 1787 do Czerwca 1794.													
Dukaty à 18 fl.	99,975	1,492	2 42/67	—	—	23	7	1466	4	2	31	1,799,550	—
Summa . .	99,975	1,492	2 42/67	—	—	23	7	1,466	4	2	31	1,799,550	—
C) Podług stopy menniczej od Czerwca 1794 do Stycznia 1796.													
Dukaty à 18 fl.	5585	83	5	7	38	23	7	81	14	10	25	100,530	—
Stan-dory à 54 zł.	5256	277	10	17	66	20	—	231	6	4	—	283,824	—
½ Stanisławdory à 27 zł.	8114	213	10	15	50	20	—	178	—	14	33	219,078	—
Summa		574	11	5	20	div.		491	5	10	58	603,432	—

MONETY SREBRNE

Gatunek	Brutto		Zawartość		Czyste srebro			Miało być				Wyliczono				Więcej				Mniej			
	marki	łóty	łóty	greny	marki	łóty	grany	Złote pol.	grosze	szelągi	32	Złote pol	grosze	szelągi	32	złote polskie	grosze	szelągi	32	złote polskie	grosze	szelągi	32
Talary	55,159	5	13	6	29,299	6	15	2,343,954	5	—	—	2,345,064	—	—	—	1,109	25	—	—	—	—	—	—
½ talary	8,911	6	13	6	7,426	2	6	594,091	20	—		594,296	—	—	—	204	10	—	—	—	—	—	—
2 złote	334,539	8	10	—	209,087	3	—	16,726,975	—	—	—	16,737,508	—	—	—	10,533	—	—	—	—	—	—	—
Złotówki	294,707	15	8	12	159,633	7	8	12,770,677	6	2	—	12,784,251	—	—	—	13,573	23	1	—	—	—	—	—
2 dobre grosz	284,290	—	7	—	124,376	14	—	9,950,150	—	—	—	9,965,194	15	—	—	15,044	15	—	—	—	—	—	—
1 dobry gros	46,456	5	5	16	17,098	8	1	1,367,880	8	1	—	1,372,516	22	1	16	4 636	14	—	16		—	—	—
Summa .	1,104.064	7	div.		546,921	9	12	43,753,728	10	—	—	43,798,830	7	1	16	45.101	27	1	16	—	—	—	—
Czysta Marka kolońska po 83½ polskich złotych.																							
Talary	3,840	—	13	—	3,120	—	—	260,520	—	—	—	260,760	—	—	—	240	-	-	—	—	—	—	—
½ talary	4,515	-	13	-	3,668	7	—	306,314	15	2	26	306,420	—	—	—	105	14	-	6	—	—	—	—
2 złote	287,499	—	9	11	172,699	—	15	14,420,370	25	1	13	14,413,218	—	—	—	—	—	—	—	7,152	25	1	13
1 złoty	323,388	—	8	6	168,431	4	—	14,064,009	11	—	24	14,066,461	—	—	—	2,451	18	2	[illegible]	—	—	—	—
10 groszy	48,413	—	6	—	18,154	14	—	1,515,932	1	9	20	1,519,689	10	—	—	3,757	8	—	12	—	—	-	—
Summa .	667,655	—	div.		366,073	9	15	30,567,146	24	1	19	30,566,548	10	—	—	6,554	10	2	26	7,152	25	1	13
Czysta Marka kolońska po 84½ polskich złotych.																							
Tal. po 6 zł.	18,753	—	11	—	12,892	11	—	1,089,432	2	2	14	1,089,768	—	—	—	335	27	—	18	—	—	—	—
2 złote	63,421	—	9	9	37,656	3	9	3,181,949	14	1	19	3,183,846	—	—	—	1,896	15	1	13	—	—	—	—
Złoty	5,387	—	8	4	2,768	10	4	233,949	29	1	24	233,900	—	—	—	—	—	-	—	49	29	1	24
Bilon po 6 g	88,432	—	3	9	19,344	8	—	2,611,507	14	—	—	2,615,842	—	—	—	4,334	16	—	—	—	—	—	—
Summa .	175,993	—	div.		72,662	—	13	7,116,839	—	2	25	7,123,356	—	-	—	6,516 / 6516	28 / 29	—	31 / 7	49	29	1	24

A) Podług stopy menniczej od 1766 do Grudnia 1786. Kolońska marka po 80 zł. pol.

MONETY MIEDZIANE

Gatunek	Waga kolońsk.		Miało być		Wyliczono		Więcej		Mniej	
	funty	łuty	złote polskie	grosze	złote polskie	grosze	złote polskie	grosze	złote polskie	
3 grosze polskie	940,277	16	3 761,110	—	3,765,054	15	3,944	15	—	–
1 grosz polski	901,825	16	3,607,302	—	3,607,850	—	548	—	—	–
½ grosz. polsk.	83,838	24	335,355	—	336,278	2½	923	2½	—	–
Szelągi	32,747	16	130,990	—	130,200	7	—	—	789	–
Summa . .	1,958,689	8	7,834,757	—	7,839,382	24½	5415 / 4625	17½ / 24½	789	2
B) Podług stopy menniczej od 1787 do Czerwca 1794. Kolońska marka po 83½.										
3 grosze polskie	762,573	16	3,059,294	—	3,070,974	3	20,680	3	—	–
1 grosz polski	235,730	—	942,920	—	949,204	23	6,284	23	—	–
Summa . .	998,303	16	3,993,214	—	4,020,178	—	26,964	26	—	–
C) Podług stopy procentowej od Czerwca 1794 do 9 Stycznia 1796. Kol. marka po 84½.										
3 polskie grosze	4,726	24	18,907	—	19,030	18	123	18	—	–
1 polski grosz	—	—	—	—	—	—	—	—	—	–
Summa . .	4,726	24	18,907	—	19,030	18	123	18	—	–

Rekapitulacya gatunków pieniędzy.

Pod Lit. A).
- Złoto . . . . 1,779,246 fl. 7 gr. 1½ sz
- Srebro. . . . 43,798,830 „ 7 „ 1½ „
- Miedź . . . . 7,839,382 „ 24 „ 1½ „

Summa . . 53,417,459 fl. 9 gr. 1½ sz.

Pod Lit. B).
- Złoto . . . . 1,799,550 fl — gr.
- Srebro. . . . 30,566,548 „ 10 „
- Miedź . . . . 4,020,178 „ 26 „

Summa . . 36,386,277 fl. 6 gr. —

Pod Lit. C).
- Złoto . . . . 603.432 fl. — gr.
- Srebro. . . . 7,123,356 „ — „
- Miedź . . . . 19,030 „ 18 „

Summa . . 7,745,818 fl. 18 gr. —

Summarum Summa . . 97.549,555 fl. 3 gr. 1½ gr.

Nr. 5. Oznaczenie wewnętrznej wartości fałszywych monet, które w roku 1771 w Polsce w obiegu krążyły.

Uwagi i nazwy fałszywych monet	Różnica	Na surową markę kolońską idzie		Marka trzyma w czystem				Na czystą markę idzie		Jedna sztuka miała być warta	Zatem z czystej marki wynosiłoby				W Polsce zaś była szacowana czysta marka				Zatem była warta jedna sztuka				A zatem na 100 złotych strata			
				złocie		srebr.																				
	Nr.	sztuki	części	karaty	greny	łóty	greny	sztuki	części	złote	złote	grosze	szelągi	części	złote	grosze	szelągi	części	złote	grosze	szelągi	części	złote	grosze	szelągi	części
A) W złocie:																										
Fałszywe dukaty stęplem holenderskim bite z roku 1766, 68—70 za granicą	1	69	1/6	22	7	—	—	73	137/271	18	1323	2	2	262/271	1227	9	—	189/283	16	20	2	16730/23489	7	7	—	14061/23489
B) W srebrze:																										
Stemplem polskim bite z lat 1766—67—68 za granicą Polski fałszowane 8 groszówki	1	26	2/3	—	—	5	17	71	83/107	2	143	16	1	67/107	80	—	—	—	1	3	1	5/16	44	8	—	3/8
" "	2	33	—	—	—	5	17	88	88/107	2	177	19	1	4/107	"	—	—	—	—	27	—	2/33	54	28	2	32/33
4 groszówki	1	43	1/3	—	—	5	12	122	6/17	1	122	10	1	13/17	"	—	—	—	—	19	1	11/13	34	18	1	5/13
" "	2	44	1/3	—	—	4	17	143	41/89	1	143	13	2	41/89	"	—	—	—	—	16	2	25/133	44	7	—	27/133
" "	3	47	—	—	—	4	13	159	21/85	1	159	7	1	4/17	"	—	—	—	—	15	—	10/47	49	22	2	34/47
" "	4	47	—	—	—	4	7	171	27/79	1	171	10	—	60/79	"	—	—	—	—	14	—	1/47	53	9	—	41/47
2 groszówki	1	70	—	—	—	3	15	292	4/23	1/2	146	2	1	19/23	"	—	—	—	—	8	—	9/14	45	7	—	3/7
" "	2	74	—	—	—	3	—	394	2/3	1/2	197	10	—	—	"	—	—	—	—	6	—	9/37	59	13	2	13/37
1 groszówki	1	143	—	—	—	2	15	807	9/17	1/4	201	26	1	7/17	"	—	—	—	—	2	2	131/143	60	11	—	81/143

Ciężarki dukatowe.

Komisya skarbowa kazała wybić w roku 1768 i 1791 za każdą razą po 6000 sztuk mosiężnych ciężarków dukatowych, które 72½ holenderskich asów ważyły w mosiądzu, aby je we wszystkich prowincyach rozpowszechnić. Takowe zostały z następujacemi odmianami wybite:

I. S. G. Z herbem wyżej wzmiankowanej komisyi, a mianowicie królewska tarcza ukoronowana, z polskim orłem w czerwonem kreskowanem polu. Z po za tarczy widać na krzyż złożone klucze. S. O. Napis w pięciu wierszach: *Aurei Nummi pondus. 1768* i w otoku: *67 ex marca coloniense.* Kant skośno karbowany.

II. S. G. Ukoronowany polski orzeł, który klucz i miecz w pazurach trzyma. S. O. Jak poprzedni lecz liczba lat 1791. Do tychże były zrobione i dodane z mosiężnej blachy ciężarki po 1, 2, 3, 5 i 10 asów i z lanego miosiądzu czworograniaste stęplowane ciężarki po 100, 50 i 10 dukatów ważące.

III. Na próbę były wybite następujące ciężarki w złocie, srebrze i miedzi. S. G. Herb jak Nr. 1. S. O. *1* |Dukat| 1767 w trzech wierszach.

IV. S. G. W obwódce u góry z lewej strony ręka trzymająca wagę. Napis w otoku: *Dat justi pretium 1791.* S. O. *Dukat* w trzech wierszach napis w otoku *Essów hollenderskich 72½*.

V. S. G. Jak Nr. II. S. O. Jak Nr. IV.

Sztony bite w Krakowie.

Na urodziny królewskie d. 17 Stycznia i na ustanowienie orderu St. Stanisława w r. 1765 Maja 8. inspektor mennicy w Krakowie pułkownik Konstanty Jabłonowski kazał wybić sztony w złocie, srebrze i miedzi.

I. S. G. Głowa króla tak jak na polskich trzygroszówkach. S. O. Napis w 9 wierszach: *Aere perennius aerum sceptra gerat patriamq: beet. off: Cr. ♀ Mon: 17 Januar: 1767 C. J.* (Officina Cracoviensis cuprea monetaria 17 Januar. 1767 Constantius Jabłonowski) Śr. 1 c. waży w złocie 3 duk.

II. S. G. Taka sama. S. O. Napis w 6 wierszach: *Nobis diu intersis of. Cr. ♀ Mon: 1767. C. J.* Miara i waga jak poprzedni.

III. S. G. Tak samo. S. O. *Instit: ord: S. Stan: 8 Mai celebret per saecula festum: of: Cr: Mon: 1767. C. J.* W 8 wierszach. Miara i waga jak poprzedni.

Zabiegi o otwarcie mennicy warszawskiej w r. 1765.

Jeżeli chcemy mieć kiedy historyą mennic naszych [1]) powinniśmy najpierw do tego celu gromadzić materyały. Numizmatycy nasi znalazłszy w swych szpargałach jakieś wiadomości odnoszące się do mennic, niech je ogłaszają w „*Zapiskach Numizmatycznych*“ a zbiorą się z czasem ciekawe szczegóły, pożyteczne do złożonia całości. W tej to myśli parę notat podajemy z naszego zbioru pism numizmatycznych, odnoszących się do otwarcia mennicy warszawskiej i puszczenia jej w ruch w r. 1765.

Stanisław August *in pactis conventis* w artykule 45, przyrzekł mennicę otworzyć i dobrą monetę zaprowadzić, a że sam był miłośnikiem i znawcą

---

[1]) Było ich w Polsce przeszło sześćdziesiąt, w naszym „Albumie numizmatycznym“ będącym na warsztacie 54 mennic wyliczamy.

sztuki menniczej, bo zamieszkując jakiś czas na studyach w Lipsku, uczył się tej sztuki w mennicy tamtejszej, rychło się więc wywiązał z przyrzeczenia. Nabył od familii Załuskich pod dniem 3 lipca 1765 stary pałac i dokupił dziedziniec do pałacu przytykający z reitschulą na nim się znajdującą, zaprowadził machiny i sprowadził ludzi fachowych z Niemiec do kierowania mennicą. Gdy ku temu celowi funduszu brakowało, podał królowi X. Strauch kapelan królewski i prokurator XX. Paulinów warszawskich, projekt, aby użyć na to zasobów Częstochowskich. Król też tytułem pożyczki zażądał od prowincyała OO. Paulinów na Jasnej Górze O. Tomasicza, wydania srebra i złota ze skarbca klasztoru Częstochowskiego. Prowincyał powolny rozkazowi króla, w obec przeora klasztoru X. Gabryela Possero i X. Fryderyka Straucha pierwszy raz dnia 15 czerwca 1765 wybrał 645 sztuk złotych numizmatów wartości 500 #, 268 sztuk srebrnych i 16 kawałków srebra ze stopionych monet 6—8 próby, wartości złpol. 2946, do tego pierścienie i wota. Kazał to wszystko spisać, do Warszawy odwieść, u złotników oszacować i królowi za pokwitowaniem oddać. W tym samym roku wydał O. prowincyał drugą partyą złożoną ze starych monet, srebra stopionego z monet wartości złpol. 22,910 [1]). Fundusze te pewnie nie wystarczyły na kupno i urządzenie mennicy, król dołożył z innych funduszów. Pusch pisze, że król założył mennicę własnym kosztem, jednak powyższa notatka wskazuje, że tak nie było. Paulinonm nie wynagrodzono zabranych skarbów.

Komisya mennicza zawiązana 10 stycznia 1765 roku miała obmyśleć środki puszczenia mennicy w ruch. W tym celu przyjmowała projekta i plany albo samoistnego prowadzenia mennicy albo oddania jej w korzystną dzierżawę.

Komisya ta chcąc mieć kapitał potrzebny do bicia monety, robiła różne starania o takowy, wysłała malarza Bacciarellego i p. Bendera do Wiednia w celu zaciągnięcia pożyczki dziesięciu milionów złpol. na czas 10 do 15 letni na $4\frac{1}{2}$ procent, ofiarując przytem poręczenie bankiera warszawskiego barona Ricour jak również p. Teppera, którzy za tę gwarancyę żądali 1% i królewskie dobra na fant. Wysłańcy natrafili na trudności i po obliczeniu się komisya widząc jak wielkie procenta by musiała opłacać — zaciągnięcie pożyczki zaniechała.

W tymże czasie zgłosił się bankier Schweiger z Berlina do dzierżawcy mennicy i nadesłał na ręce hrabiego Branickiego plan swego projektu. Komisya takowy rozpatrywała i ze względu na wielką ilość niskiej wartości wewnętrznej monety, w planie proponowanej i szczególnych zastrzeżeń, takowy odrzuciła. Pan Schweiger od 9 marca do 12 maja 1765 jeszcze trzy plany z różnemi propozycyami na ręce hrabiego Moszyńskiego nadesłał. Równocześnie, pan Unruh dwóch entreprenerów: hrabiego Bolza z Drezna i barona Gartenberga jako zdolnych, uczonych i rzetelnych zalecał, pierwszego do srebrnych a drugiego do bicia miedzianych pieniędzy. Hrabia Bolz chciał znaczny kapitał włożyć i markę czystego srebra po 84 złpol wybijać. Komisya z tej propozycyi była zadowoloną lecz wspomniany hrabia, w swych stosunkach domowych natrafił na jakieś trudności, które mu do wzięcia udziału w biciu polskich pieniędzy przeszkodziły. Tak więc zostali tylko konkurenci baron Gartenberg i pan Schweiger do dyspozycyi. Pierwszy nie miał żadnego kapitału, drugi posiadał niewystarczający. Dla tego hr. Mo-

---

[1]) Czytaj o tem w końcu dzieła M. Balińskiego p. t.: Pielgrzymki do Jasnej Góry w Częstochowie odbyta przez pątnika XIX. wieku. Warszawa 1846 lub w księdze zbiorowej ofiarowanej K. W. Wójcickiemu. 1862 str. 376—405.

szyński zrobił spółkę; Moszyński, Tepper, Schweiger i Gartenberg. Moszyński od szlachty łatwo dostał pieniędzy gdyż obiecał każdy zły złoty nierównie lepszym nowym złotym zapłacić spólnicy złożyli razem kapitał do 400,000 talarów. Gartenberg robił plany[1]) Moszyński przedstawił ostateczne projekta, które król za korzystne uznał i kontrakta dnia 27 lipca, drugi 1 sierpnia zostały przez obie strony podpisane. Według tego kotraktu hr. Moszyński czy jednego lub więcej wspólników przyjmie zawsze miał mennicę pod swem zwierzchnictwem prowadzić; miał talary 12ej, złotówki 8ej, półzłotówki 6ej próby, zaś w drobnej monecie markę po 96 złp. wybijać; miał drobnej monety bić markę gdy wybije grubej 7 marek; miał półrocznie w dukatach od każdej wybitej marki po złotówce królowi wypłacać; dalej był obowiązany w przeciągu dwóch lat 66 milionów złp. srebrnej monety dostarczyć, a takowej w krótkim czasie od zaczęcia, zapas trzech milionów złopol. przygotować; miał wreszcie koszta ruchu menniczego ponosić, prócz domu menniczego, który bezpłatnie mógł użytkować. Miedziane monety należało z jednego kolońskiego funta miedzi w 3, 1 i $^1/_3$ groszach 4 polskie złote wybijać, oraz z każdego wybitego funta półrocznie 25 groszy polskich dla króla odliczać, i monety miedzianej w ciągu półtora roku za 1$^1/_2$ miliona złp. dostarczyć. Hr. Moszyński po zawarciu kontraktu z królem bicie srebrnej monety Schweigerowi, a miedzianej Gartenbergowi odstąpił. Schweiger jako pruski poddany złożył piśmienną deklaracyą, że w razie straty obrony swego rządu nie będzie szukać, Gartenberg zastrzegł sobie obronę króla polskiego. Gartenberg zaczął bić monetę w Krakowie przy pomocy wierzycieli, i zastępstwie pułkownika K. Jabłonowskiego, kazał sobie od bankiera barona Friese w Wiedniu drogą blachę miedzianą przysyłać i takową wypłacał. Znaczną summę od hr. Fleminga i od krajczego kor. Potockiego na 17% pożyczył i został administratorem mennicy Warszawskiej. Dalsze zmiany w zarządzie mennic i zmiany waluty etc. określają rozporządzenia, uniwersały, edykta i t. p. wydane przez komisye skarbu i menniczą, których do tego panowania mamy spisanych przeszło pięćdziesiąt. Prawie dokładny opis monet i medali wyszłych za Stanisława Augusta podaje Schröder w swym rękopisie drukowanym teraz w polskiem tłomaczeniu p. Kurnatowskiego w „*Zapiskach Numizmatycznych*“. Ilość wybitej monety za Stanisława Augusta podaje p. Pusch ostatni dyrektor mennicy warszawskiej, na zasadzie akt menniczych obliczoną i oszacowaną na ruble, za 13, 866, 738 rubli i 72$^1/_2$ kopiejek, a to w rękopisie p. t.: „Krótki rys historyczny mennicy warszawskiej od jej założenia przez Stanisława Augusta króla polskiego r. 1765 aż do chwili jej zamknięcia t. j. r. 1868“. (Warszawa folio str. 45 w moim zbiorze). Dochody z mennic dla króla wykazuje Tadeusz Korzon między innemi rzeczami, w nader ważnem swem nowem dziele p. t.: „Wewnętrzne dzieje Polski za Stanisława Augusta“. (1764—1794 Kraków 4 tomy). Przedsiębiorcy musieli mieć dobre dochody z mennic, skoro przy opłacaniu tak wysokich procentów od pożyczonych kapitałów, jeszcze się zbogacali.

Antoni Ryszard.

---

[1]) W Bibliotece XX. Czartoryskich w rękopisach, Voluminie N. 826 p. t.: Acta Monetaria, wewnątrz N. 141 jest Gartenberga „Unterthänigster Vortrag an Ihre Kgl. Majestät in Polen“ 1765 d. 2 sierpnia.

Jan Kazimierz Kaimem

(Szkic numizmatyczny).

(Ciąg dalszy).

Wreszcie i półtalarową klippę elbląską 1650 roku ze stemplem orta (Köhne 1844 N. 158. Mikocki N. 1664).

Osobliwości, wynikające z opuszczeń różnego rodzaju, stanowią dział drugi. Tu między innemi należą: półtalarowa klippa elbląska z 1651 roku bez zwykłego tytułu szwedzkiego (Zelt 1287); tynf koronny 1663 r. bez głosek myncarskich A. T. (Zelt 1129), talar toruński z 1649 r. również bez inicyałów imienia myncarza H. D. L. (tenże 1264) i szeląg litewski z r. 1652, mianujący Jana Kazimierza królem Litwy w skutek opuszczenia w tytulacyi głosek M. D. t. j. *Magnus Dux* (Bandtkie 458).

Wyskoki stemplowe wszelkiego rodzaju tworzą dział trzeci osobliwszych monet i medalów tego panowania, i — o ile nam się zdaje — jestto dział najobfitszy w okazy. Podwójny odcisk twarzy królewskiej, orła pogoni lub też napisów otokowych bywa bardzo częstem zjawiskiem na osławionych boratynkach, a nierzadko widnieje też i na grubszej monecie zwłaszcza, na szóstakach, których pewną dość znaczną ilość zachowujemy w zbiorku naszym.

Do działu czwartego, obejmującego osobliwości numizmatyczne pod względem chronologicznym, zaliczamy monety i medale:

a) bez oznaczonego roku bicia jak np. szóstak koronny, zamieszczony w katalogu Zelta pod N. 1097, medal na zaślubiny Jana Kazimierza z Maryją Ludwiką (Bentk. 142, Racz 131), donatywy gdańskie opisane u Bentkowskiego pod NN. 143–145 medale z godłami: AGITOR NON MERGOR i COELITUS ERIGOR (Bentk. 153—155, Racz. 137—139), tudzież kilka medalów na pamiątkę zawartego pokoju w Oliwie (Bentk. 167—169, Racz. 148, 151), medalik kwadratowy beznapisowy (Bent. 172) medal gdański z widokiem morza Baltyckiego (B. 173), wreszcie i medal Jakóba ks. kurlandzkiego (B. 175).

b) z oznaczonym błędnie rokiem, jak to zauważyć można na jednym z medalów abdykacyjnych, podającym ten wypadek na r. 1664. (Ob. Raczyński. Gabinet Medalów (Tom II. str. 160).

c) z pleonazmami chronologicznemi t. j. z oznaczonym podwójnie rokiem bicia jakoto: szeląg koronny miedziany z 1650 r. oznaczonym obustronnie (Zag. 439), szeląg gdański w czystem srebrze bity z roku 1657. Vossberg 1077, Zelt 1192); szóstak koronny 1661 r. z głoskami myncarskiemi GBA (Zelt 1095), złotówka czyli tymf koronny z r. 1665 (Zelt 1131) i medal na pamiątkę zdobycia Kijowa przez Janusza ks. Radziwiłła. (Bentk. 149).

d) z odwróconą na opak cyfrą w roku bicia, co stanowi właściwą cechę monet złowróżbnych, znamy szóstaka koronnego z r. 1666, w którym ostatnia szóstka opacznie wybita, ma wróżyć poniesioną przez króla i jego wojsko klęskę pod Montwami.

e) z monstrualną iście chronologią jak np. szóstak koronny z r. 1168 zamiast 1668, a więc o pięć stuleci wcześniejszą; tymf koronny z potwornym rokiem 166663, oraz ort elbląski z roku 16.6.6.6 (ob. Mikocki 1495, 1431 i 1707).

Monety osobliwsze pod względem wartościowym zajmuję dział piąty. W nim spotykamy się również z pleonazmami t. j. z podwójnie oznaczoną

wartością na jednej z odmian trojaka litewskiego 1664 roku t. j. pod nogami jeżdzca i nad nim (Zelt 1170), a także na niektórych szóstakach koronnych (Zagórski 459—468), mających wartość wypisaną głoskami i cyfrą rzymską. Większą imienną wartość nadano: szóstakowi litewskiemu 1652 r., na którym oznaczono liczbę wartościową 15 (Zelt 1173); półtorakowi litewskiemu z tegoż roku z oznaczoną ilością wartościową 06 zamiast zwykłej 24 (Mik. 1533) i ortowi bydgoskiemu z 1651 roku, mającemu sobie udzieloną wartość 2—1 groszy (Mik. 1553 Zelt 1152). Mniejszą znów wartość reprezentuje jeden z szóstaków koronnych z r. 1666, noszący na sobie zamiast VI. tylko IV. (Friedlein 1950).

Wreszcie dla omyłek i błędów ortograficznych stanowimy dział szósty. Należące doń zabytki numizmatyczne wyróżniają się błędną lub zmyloną pisownią bądź w nazwie monety, bądź w napisach medalowych, bądź w tytulacyi króla, bądź też w jego imieniu. Oto ważniejsze z nich:

a) z omyłkami w nazwie monety: ort toruński z r. 1664, noszący napis: *Moneta Nova Ci Thrunensis* zamiast *Thorunensis* (Zag. 566); złotówka litewska z r. 1661, stanowiąca raczej próbę menniczą aniżeli monetę obiegową, w napisie strony odwrotnej *Monet. Nov. Arg. Litvania*, zamiast *Litvaniae* (Zag 543[a]); szóstak elbląski Karola Gustawa z (16)58 r. w napisie *Civi. It.* zamiast *Civit.* (Mik. 1694); szeląg litewski 1655 r. z herbem Gozdawa w napisie: *Solidus M. D. Liti* zamiast *Lith.* lub *Litv.* (Mik. 1540); talar gdański 1649 roku, w nazwie *Gedanesis* zamiast *Gedanensis* (Köhne 1008 Mik. 1598); ort elbląski wspominany już powyżej, jako osobliwość w tytule *e* działu czwartego i mogący być zaliczonym pod względem pisowni do monet zająkliwych, bo na pytanie: jak się nazywa? odpowie nam: „*Momon. Argent. Civitatat Elbingensis 16.6.6 6.*“ (Mik 1707).

b) Z omyłką w godłach czyli napisach medalowych znany nam jest medal, bity na odzyskanie Torunia na Szwedach, z pomieszczoną na odwrotnej stronie dewizą: *Numinis Auspicys*, zamiast *Auspiciis*. (Racz. 142. Bentk. 158).

c) W tytulacyi królewskiej znajdujemy błędy na medalu z 1651 roku, gdzie na stronie głównej czytamy *Jo. Casimir. D. G. Rex. Pol. M. D. I.* (zamiast *L.*) *R.* (Bentk. 151); na talarze koronnym 1649 r, a mianowicie na odwrotnej jego stronie zamiast *Got(horum)* odbito *Cot.*)Schulthess 1684, Mik. 1420), wreszcie i na stronie głównej podwójnego dukata koronnego z r. 1658, gdzie wytłoczony napis brzmi: *Joan Casimi. DG. Rex. Pol. Svg.* (zamiast *Svec) M. DRP.* (Mik. 1412). (D. c. n.)

Wykopaliska monet

w okolicach Kamieńca i sąsiedniego miasta Chocimia.

Jak wszędzie tak i na naszych podolsko bessarabskich kresach, wykopaliska monet z pierwszej ręki włościanina, dostają się zazwyczaj jedynemu powiernikowi tajemnicy, jakim jest najbliższy — żydek arendarz; a następnie znalazca pod strachem pogróżek o inkwizycyach policyjnych, wyprze się aż do śmierci swego czynu.

Jedno z takich zdarzeń miało miejsce przed trzema laty w Bessarabii. Sędzia śledczy p. F. opowiadał mi szczegóły tej tranzakcyi i zaparcia się czynu pomnienionych wspólników znalezionego skarbu. Bez względu na świadka pastucha, który podpatrzył oracza dobywającego pod lasem ciężki

„kociołek“, sąsiadów: zeznających pod przysięgą o „dukaczach“ *) w karczmie przepijanych przez tegoż „carjanina“, o tajemnych jego naradach z szynkarzem i t. p. Śledztwo nie zdołało odkryć materyalnego dowodu i obaj podsądni po półrocznem odsiedzeniu w wieży chocimskiej, wrócili do swych siedzib używać w zupełnem już spokoju darów fortuny. Czy obaj? — o tem wątpić należy. Co bądź, pojawienie się w sierpniu r. z. obcego żydka w Kamieńcu, ze znaczną ilością monet srebrnych rzymskich z domieszką greckich, zainteresowało mnie, przypomniało mi bowiem o owym zaczarowanym skarbie zadniestrzańskim. Po przejrzeniu jednak przekonałem się iż te numizmaty były zbiorem z różnych wykopalisk, jak o tem świadczyły egzemplarze z panowań odległych między sobą epok; a było tych monet sztuk 700 z górą, i prawie każda odmiennym stęplem bita. Rzeczony tedy skarb bessarabski z racyi śledztwa energicznego, prawdopodobnie stopniał od razu w tyglu złotnika.

Ziemia bessarabska obfituje przeważnie w monety rzymskie, zwane przez lud miejscowy „Iwana hołowki“ (główki św. Jana). Znaleziony „dukacz“, to talizman, bogaty strój i posag dla córki. Srebro, jako pospolitsze, mniej ma znaczenia i przechodzi do żydów. Zdarzało mi się także nabywać od tych ostatnich i złote sztuki. Pyszny medalion Galliena 8 # wagi, nabyty przez hr. J. Tyszkiewicza w r. 1881 za rs. 400, pochodził z tegoż źródła. Znajdywane tam bywały też luźnie drobne monetki południowosłowiańskie i mołdawsko-wołoskie, tak pożądane niegdyś przez nieodżałowanej pamięci K. Beyera dla jego przyjaciół w Peszcie. Trafiały się też wykopaliska monet bliżej obchodzących naszą jak niemniej i ruską numizmatykę, co się przyczynia podwójnie do ich rzadkości; — były to kwartniki i denary bite dla Rusi halickiej: K(ażmierza W.), L(udwika kr. węg.), W(ładysława Xcia Opols), które różnemi czasy nabywając mieniałem za co się dało. Obecnie podaję te tylko sztuki, które znajduję u siebie w odmiennych stęplach w porównaniu ze znanymi a mianowicie:

(Tab. XXIII. N. 305). Denar (Пуло). Bilon, bity dla Rusi S. g. głoska *K*. ukoronowana i ozdobiona po bokach dwoma a na dole — jedną kulką. S. o. z literami po bokach *K*. *P*. (porów. Czapski rys. 306—7, text 516—17) Do dwóch tedy znanych, przybywa trzeci denar Kaźmierza W.

(Tabl. XXIII. N. 306) Kwartnik Kaźmierza W. z głoską *K*. ukoronowaną. (Bandtkie 8, 9, 10, 11, — tyleż i te same Czapski).

S. g. REGIS 8 POLONIE ∘ K ∘ ✠ S. o. MONETA ∘ DOI ∘ RVSSIE K ∘ ✠ (Bandt. 10).
K -- „ -- ∘∘∘∘ „ ∘ K ✠ „ ∘ „ K „ ∘ K ✠ (w moim zb.)

Jest to 5ta odmiana tego półgroszka.

Kwartniki Ludwika króla Węgiersk. z głoską *L* ukoronowaną. (Band. 16. Tymieniecki „Prz. bibl. arch.“ T. I. str 142).

S. g. LODVICI ∘ RVNGARIE ∘∘∘ ✠ S. o. MONETA RVSSIE ∘∘∘ ✠ (Band. 16.)
Tab. XXIII. N. 307 n. kor. „ ✠ „ 8 ✠ } (w m. z.)
„ „ N. 308 „ „ „ 8 ✠ „ 8 ✠ }

Do znanych odmian przybywają dwa okazy.

Kwartniki Władysława Xcia Opolsk. z głoską *W* ukoronowaną. (Band. 17, 18, 19 — oprócz tych: Czap. 5632).

---

*) „Dukaty“ — to zwykły odgłos przy każdem wykopalisku.

S.G.Lew.	WLADISLAVS 8 DX 8 ✠ S.o.gł.W.	MONETA 8 RVSSIE 8 ✠ (Band. 17).
Tab XXIII. N. 309.	„ 8 DVX 8 ✠ „	„ 8 „ 8 ✠ (w m. z.)
S. G. W	„ 8 „ ✠ Lew.	„ ° „ ✠ (Band. 18).
Tab. XXIII. N. 310.	„ 8 „ ✠ „	WLADISLAVS 8 DVX ₒ°ₒ ✠ (tytuł książęcy powtórzony) w m. z.

Do znanych 4ch okazów przybywa 2 sztuki.

Na tem miejscu, pozwolę sobie zwrócić uwagę PP. Numizmatyków: na zbiory monet ruskich, gdzie niewątpliwie znajdą jeszcze odmiany rzeczonych denarów i półgroszków ruskich.

Płoskirowskie wykopalisko z r. 1878, które w całości rąk moich doszło, podaję z wyszczególnieniem. Mieszczanin tamtejszy przekopując rów na swoim gruncie, potrącił naczynie gliniane zawierające drobne monety, które też i zebrał starannie. Następnie przybył do Kamieńca i poinformowany przez kogoś, udał się do mnie w celu sprzedaży rulonika 100 sztuk monet zawierającego. Były to półgroszki litewskie: Aleksandra Jagiellończyka, Zygmunta I. i Zygmunta Augusta. Ostatnie z r. 1566 z herbem Jastrzębiec, wyróżniały się na rzut oka i naliczyłem ich sztuk 3. To też wyżéj swego żądania nagrodzony ziemianin, oświadczył mi już bez dyskrecyi, że takich pieniążków gotów dostawić jeszcze „10 paczek". Jakoż wieczorem tegoż dnia byłem w posiadaniu całego wykopaliska, które podzieliwszy na trzy pomienione panowania, nie znalazłem jednak więcej ani jednego półgroszka ze znakiem „podkowy", jakie w pierwszym rulonie aż 3 sztuki trafem się zgromadziły. Nie mniej też zdziwiony nie znalazłszy ani jednego z r. 1554, w obec pokaźnej ilości sztuk z innych lat. Jeden więcej dowód o rzadkości półgroszka z roku pomienionego.

Z notatki pozostałej, wypisuję jak się całe wykopalisko przedstawiało co do lat i ilości zawartych w nich monet — jak nadmieniłem — wyłącznie z półgroszków litewskich składające się:

1. Aleksandra Jagiellończyka, dobrze zachowanych sztuk . . . . 49.
2. Zygmunta I. z lat:

1508,	9,	10,	11,	12,	13,	14,	15,	16,	17,	18,	19,	20,	21,	22,	23,	24,	25,	26
1.	16.	15.	19.	23.	17.	20.	4.	2.	2.	3.	8.	12.	8.	2.	0.	2.	1.	1.

razem . . . . 156.

3. Zygmunta Augusta z lat:

1545,	46,	47,	48,	49,	50,	51,	52,	53,	54,	55,	56,	57,	58,	59,	60,	61,	62,	63,	64,	65,	66,
2.	8.	26.	32.	21.	12.	4.	1.	2.	0.	6.	26.	20.	27.	34.	76.	49.	49.	41.	40.	50.	3.

razem . . . 529.

Startych i nieczytelnych z powyższych 3ch panowań 366.

Ogółem sztuk 1.100.

Co do odmian w stemplach, nieznanych w dziełach numizmatycznych, podaję sztuki z lat następujących:

Zygmunta I.go półgroszki litewski:

z r. 1508. (Czapski 5637 R[8].) S. g. MONETA S. o. MAGNI
u mnie zaś „ · · N · AA „ · · · N ·
(lit. odwrócona) Tab. XXII. N. 311 okaz drugi zapoznany

z r. 1508. (Podobny do Czap. 223) ale napis na S. g. z błędami, mianowicie:

MONNETA SIGISMDI. Głoski te choć najwyraźniej „tak" się przedstawiają w otoku, i pogoń nie straciła kształtu, — półgroszek ten jednak zaliczam do anomalii wyjątkowej, jako zdublowany wibracyą młota menni-

cznego, przeto nowym okazem do znanych już dziewięciu sztuk liczyć się nie może.

z r. 1511. (Cz. 231) S. o. LITVANIE 8
w m. z. „ „ ○8○
1512. (Cz. 233) S. o. LITVANIE.
w m. z. „ 8
„ (Cz. 234) „ ×○
w m. z. „ bez znaków
1516. (Kurn. Skorowidz 68[a]) S. o. LITVANIE 8○8
w m. z. „ 8
„ (Kurn. Tabl. 100) „ ✠
w m. z. „ ○8○ ✠
1517. (Cz. 250) S. g. w otoku rok 1517
w m. z. „ ...7 (siódemka pochylona)
„ (Kurn. 69[b]) S. o. LITVANIE ✠
w m. z. „ 8✠
1519. (Cz. 257) S. o. LITVANIE 8○8
w m. z. „ 8
„ w m. z. S. g. ∴ S. o. 88
1520. (Cz. 259) S. o. LITVANIE
w m. z. „ ○8○
1521. (Cz. 262) S. o. LITVANIE 8
w m. z. „ ○8○
1524. (Cz. 266) S. g. w otoku rok 15z4 (odwrotnie czwórka). Tab. XXIII. N. 312.
w m. z. „ ...4 (Wybita stempelkiem naieżycie).
„ w m. z. „ 15z84 (odwrotnie czwórka) okaz nieznany u Cz. i u Kurn. Tab. XXIII. N. 313.
1525. (Cz. 268) S. o. LITVANIE
w m. z. „ 8
1526. (Cz. 272) S. o. LITVANIE
w m. z. „ 8

Zygmunta Augusta półgroszki litewskie:

z r. 1545. (Cz. 4913 R[4]) S. g. LIT
w m. z. L
1546. (Kur. *Zapiski* Tab. IX. N. 104) S. g. L S. o. «pogoń» — ogon konia do góry.
w m. z. LIT » »
„ w m. z. LI skrzydła orła na dół. S. o. ogon konia na dół.
1547. (Cz. 458) S. o. liczby roku 1547 większe
w m. z. „ 1547 mniejsze
1548. (Ban. 141. Cz. 464) „ 1548 duże
w m. z. „ 1548 małe
1558. (Cz. 503) „ 1 5 5 8 rozmieszczone
w m. z. „ 1558 ściśnięte
1563. (Cz. 4956) S. o. LITV
w m. z. . . . VA
„ (Cz. 4955) L
w m. z. LITV
1564. (Cz. 532) S. g. M✤D✤L
w m. z. „ . . LI
1565. (Cz. 5683 R[4].) S. o. DVCAT (L) zamiast topora. Tab. XXIII N. 314.
w m. z. — DVCT (sic) L topor odwrócony

z r. 1566. (Zag. 67) S. o. MAG✤ꝺDVCAT✤LIT

w m. z. MAG ꝺDVCATꝰ✤LITV. Tab. XXIII. N. 315.

Monety z późniejszych panowań pochodzące z wykopalisk niewiadomych na Podolu, lecz mające odmiany w stemplach, postaram się podać, luźnie w bliższych numerach *„Zapisków"*. *M. Greim.*

KRONIKA.

Wykopaliska. (*„Kuryer Warszawski"* Listopad 1885). We wsi Rozdwianach nad Dniestrem znaleziono 247 srebrnych polskich monet, groszy z roku 1617, 1618 i 1620. Wszystkie monety były tak czyste, jak gdyby świeżo wyszły z pod stępla. Były one przechowane w garnku a na wierzchu leżał krzyżyk. W miejscu, w którem znaleziono ten skarb była dawniéj wieś, a teraz płynie tamtędy Dniestr i wody jego wymuliły z pod brzegu ów garnek z monetami.

— (*„Kuryer Warszawski"* N. 280. 1885). Do Warszawy przywieziono zbiór monet i rozmaitych różnych ozdób wykopanych pod Mławą. Zabytki zdaniem rzeczoznawców sięgają XI. wieku. Ozdoby brązowe pochodzenia są bizantyjskiego, zaś monety srebrne niemieckie, angielskie, skandynawskie, polskich brak zupełny.

— (*„Kuryer Warszawski"* N. 299 Październik d. 29 1885). W powiecie Żytomirskim, w pobliżu wsi Galczyn, p. Kibalczyc archeolog z Kijowa znalazł kilkadziesiąt sztuk polskich monet z XVII. wieku od r. 1627 do 1634.

— Monety polskie z XVI. wieku znaleziono we wsi Toporowie, powiecie Brodzkim w Galicyi. Dzieci tamtejszych włościan bawiąc się w polu odgrzebały trzy garnki srebrnych monet polskich, które w jednej chwili rozkupili miejscowi handlarze.

— (*„Kuryer Warszawski"* N. 231 b. 1885). Do komisyi archeologicznej petersburgskiej nadesłano z powiatu Krzemienieckiego wykopalisko przeszło 300 starożytnych monet polskich.

— Towarzystwo historyczne w Poznaniu otrzymało od proboszcza z Bnina p. Clement zbiory archeologiczne. W dziale numizmatów znajdują się cenne okazy. (*„Nowa Reforma"* 21 paźdz. 1885 N. 240).

— Na dorocznym posiedzeniu w Zakładzie imienia Ossolińskich dnia 10 października 1885 r. Dr. Małecki zastępca kuratora odczytał sprawozdanie według którego: Dr. Kętrzyński rozgatunkował i zdeterminował zbiór monet, który przedstawia poważną cyfrę 6,093 sztuk (*„Czas"* 1885 d. 16 paźdz.)

— Na przedstawienie mistrza J. Matejki dyrektora szkoły sztuk pięknych w Krakowie, zezwoliło ministerstwo na zaprowadzenie w wspomnionej szkole medali jako nagród dla uczni celujących pracą i talentem. Dwa medale jeden większy drugi mniejszy będą wykonane w mennicy wiedeńskiej według odcisków woskowych, udzielonych mistrzowi Matejce do orzeczenia, o ile takowe odpowiadają wymogom artystycznym.

Bibliografia numizmatyczna polska.

Friedensburg Ferd. „Adelswappen auf Schlesischen Bracteaten". Wiedeń 1885, 8⁰ str. 23 tablica 1. Odbitka z „Archiv für Bracteatenkunde"

II. Zeszyt. Brakteaty szląskich Piastowiczów, tem więcej ciekawy opis że senator Stonczyński ten dział XIII. wieku brakteatów szląskich opuścił w swem dziele.

Nekrologia.

† **Siemaszko Otton** kustosz zbiorów ks. Władysława Czartoryskiego w Paryżu w hotelu Lambert, zmarł w grudniu 1885. Zamiłowany zbieracz monet i medali polskich, posiadał kolekcyą 1200 sztuk liczącą, w której oprócz wielu rzadszych okazów posiadał medal brązowy Zygmunta Augusta z r. 1552, unikat. Właściciel podaje w liście do mnie pisanym: że medal (Tab. XXIV. N. 323) ten bity we Włoszech na pamiątkę szczęśliwego odwodu króla przez niższe duchowieństwo i drobną szlachtę od zerwania z Rzymem, a Wincenty Korotyński opisał ten medal w „*Tygodniku powszechnym*“ w r. 1880 N. 39, str. 620—621, gdzie za powód wybicia tego medala podaje wypadek, jaki zaszedł w Królewcu, gdy król tamże bawił u ks. Albrechta t. j. pęknięcie tuż obok króla granata źle przez puszkarza na salwę rzuconego.

† **Wisłocki Mikołaj** rycerz grobu Chrystusowego, kawaler orderów św. Jana Jerozolimskiego i św. Grzegorza, nadanych mu przez papieża Grzegorza XVI. zmarł w Warszawie w końcu grudnia roku 1885 licząc lat 64. Prawdziwy obywatel kraju, słynny archeolog, właściciel wspaniałego zbioru starych monet i drogich kamieni, z których to zbiorów parę lat temu ofiarował piękną kolekcyę staroświeckich pierścieni z herbami szlachty polskiej Akademii krakowskiej. *Antoni Ryszard.*

Objaśnienie rycin na tablicach XXIII i XXIV.

No 296—7. Denary miedziane Kazimierza W. ze zbioru p. F. Wysockiego.

No 298—303. ze zbioru p. A. Ryszarda.

No 304. Prawdopodobnie tatarski znaleziony z ruskimi denarami. Dla czego orzeł? Ze zbioru p. A. Ryszarda.

No 305—15. Z wykopaliska w okolicach Kamieńca i Chocimia ze zbioru M. Greima.

No 316. Odmiana półgrosza litewskiego 1562, Topór u góry, ze zbioru F. Wysockiego.

No 117—8 dito. Topór odwrócony ze zbioru M. Kurnatowskiego.

No 319. Czerwony złoty Jana Kaz. z r. 1651 ze zbioru hr. E. Czapskiego.

No 320. Medal hr. Henryka Wodzickiego. Jeden wybity w złocie, wagi 20 dukatów ofiarowany wdowie, reszta w brązie.

No 321. Medal wybity w Paryżu w r. 1861 w brązie.

No 322. Med. M. Kopernika bez daty i napisu jednostronny bity w brązie, ze zbioru p. S. Kosieradzkiego.

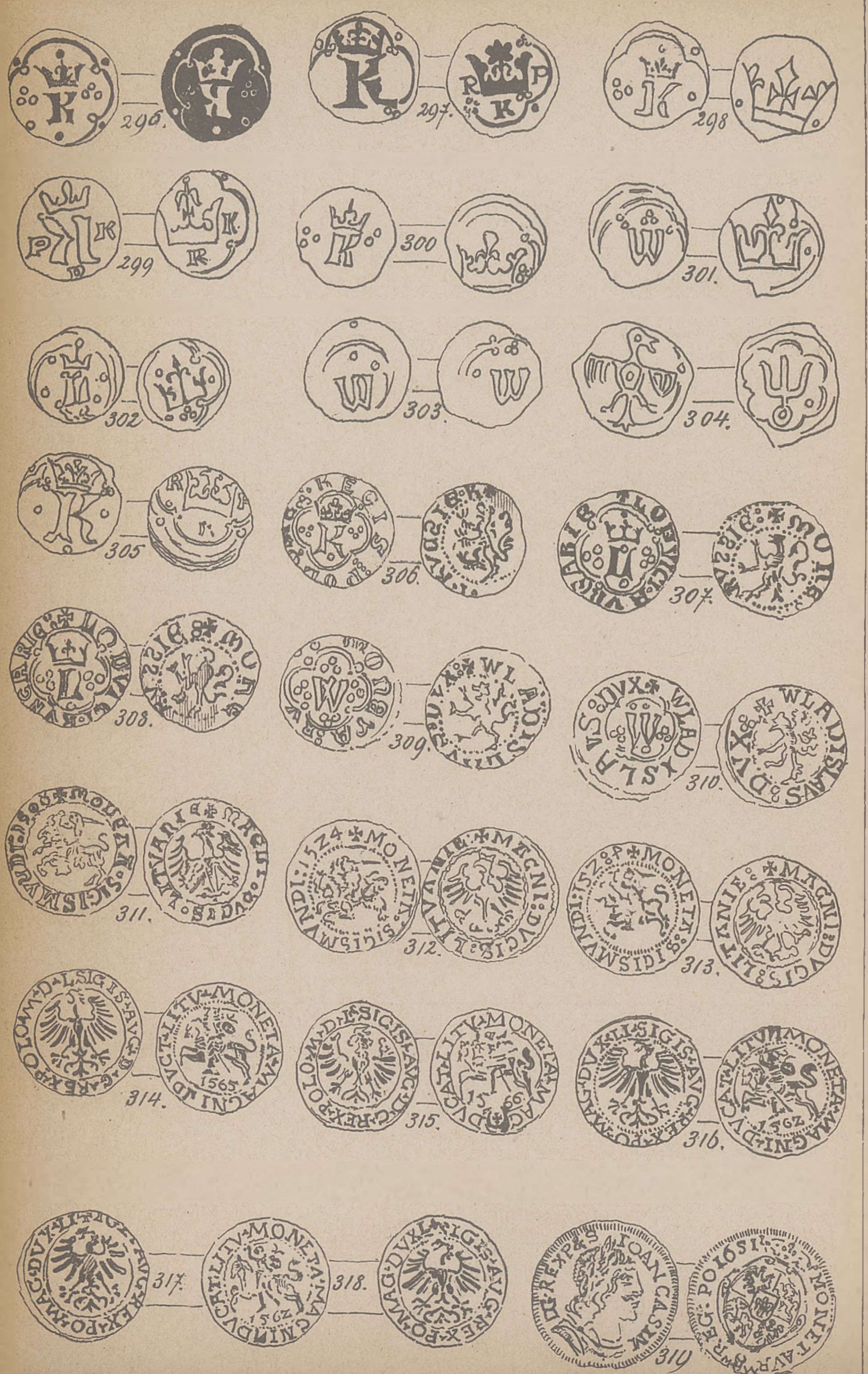
No 323. Medal brązowy Zygmunta II. z r. 1552 ze zbioru ś. p. O. Siemaszki. (bliższa wiadomość patrz Nekrologia). Unikat.

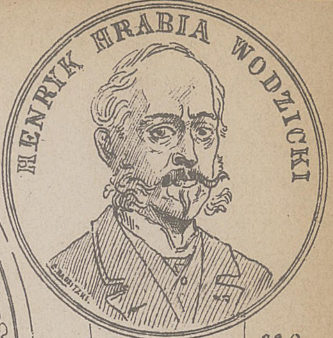
No 324. Med. na pamiątkę wystawy rolniczo-przemysłowej Warszawskiej z r. 1885.

No 325. Medal na pamiątkę tysiącletniej rocznicy zejścia ŚŚ. Cyryla i Metodego wybity przez W. Głowackiego w srebrze, brązie i brytanice.

Dołącza się Tabl. XXIII. i XXIV. monet i medali, oraz Nr. 15 „Cennika monet i medali.“

Redaktor i wydawca M. Kurnatowski. Druk Wł. L. Anczyca i Sp. pod zarządem J. Gadowskiego.

296.
297.
298
299
300
301.
302
303.
304.
305
306.
307.
308.
309.
310.
311.
312.
313.
314.
315.
316.
317.
318.
319

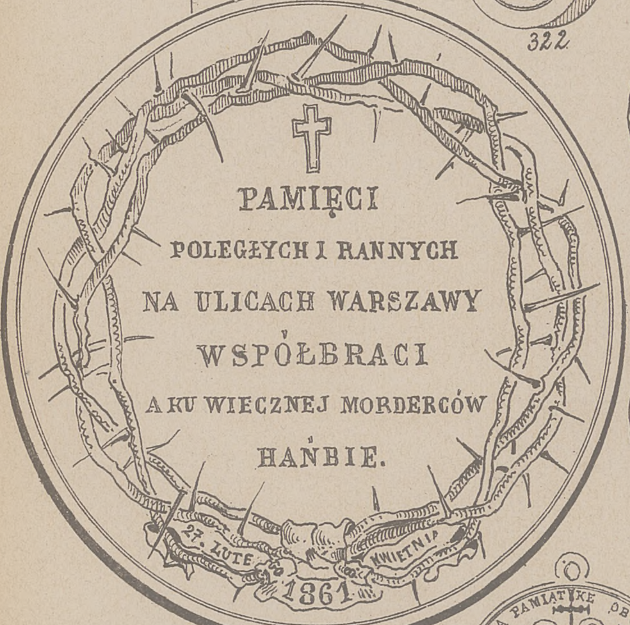
320.

321.

322.

323.

324.

325.